

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

АУДИТЫН СЭДЭВ: ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЛБАРЫН ЗЭЭЛ ТУСЛАМЖИЙН ХӨРӨНГИЙН АШИГЛАЛТ, ҮР ӨГӨӨЖ

АУДИТ ХИЙСЭН ҮНДЭСЛЭЛ, БҮРЭН ЭРХ: Аудитыг Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2022 оны 9 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов 2023 оны А/03 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”, А/04 дүгээр тушаалаар баталсан “Аудитын жилийн төлөвлөгөө батлах”-г үндэслэн Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3 дахь хэсэгт заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд гүйцэтгэв.

АУДИТЫН ГОЛ ДҮГНЭЛТ: ХӨДӨӨ, АЖ АХУЙН САЛБАРТ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ОЛОН УЛСЫН ТӨСӨЛ, ХӨТӨЛБӨРҮҮДИЙН САНХҮҮЖИЛТЭЭР ХЭРЭГЖСЭН ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНҮҮД ОРОН НУТАГТ ТОДОРХОЙ ХЭМЖЭЭНИЙ ҮР ӨГӨӨЖИЙГ ӨГСӨН БАЙНА.

ТАЙЛАНГ ХҮРГҮҮЛСЭН ЭТГЭЭД: Баянхонгор аймгийн ИТХ-ын дарга, Баянхонгор аймгийн Засаг дарга, Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийг мэдээ мэдээллээр хангах Баянхонгор аймгийн орон тооны байнгын ажлын хэсэг, Баянхонгор аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, Мал эмнэлгийн газар

НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ, МЭДЭЭЛЛИЙН ЭХ СУРВАЛЖ: Баянхонгор аймаг дахь Төрийн аудитын газар, холбоо барих утас 70442584

Баянхонгор хот/2023.08.18

Аудитын харилцан хамаарал

Монгол Улсын Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.5-д “Улсын хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх” гэсний дагуу хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас гадаад зээл авч байна.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр “Экспортыг дэмжих”, “Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх”, Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр “Хөдөө аж ахуйн хөдөөгийн төслийн нэмэлт санхүүжилт” төслүүдээс Баянхонгор аймгийн хэмжээнд нийт 4,033.7 сая төгрөгийн 11 арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна.

Орон нутагт олон улсын төсөл хөтөлбөрийн санхүүжилтээр хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээ нь үр өгөөжөө өгсөн эсэх, хөрөнгийн ашиглалтыг шалгах, хяналтыг хууль журмын дагуу хэрэгжүүлж байгаад хяналт тавих асуудлыг тодруулахаар аудит хийх болсон.

Аудитын зорилго, зорилтууд, хамарсан хүрээ:

Дээрх асуудлыг тодорхойлохын тулд гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт, зөвлөмж гарган, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилт чиглэв.

Аудитын гол асуудал

- Хөдөө аж ахуйн салбарын зээл, тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт үр өгөөжтэй байна уу?

Аудитын гол асуудлыг аудитын баг дараах дэд зорилтын хүрээнд шалгав. Үүнд:

- А. Засгийн Газрын шугамаар авсан зээлийг үр дүнтэй ашиглаж байгаа эсэх;
- Б. Хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт үр өгөөжтэй байгаа эсэх;
- В. Зээл, тусламжийн хөрөнгийн ашиглалтад тавих хяналтын тогтолцоо үр нөлөөтэй эсэх

Аудитад хамрагдсан байгууллага

Гүйцэтгэлийн аудитад Баянхонгор аймгийн ЗДТГ, аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, Мал эмнэлгийн газар, аймгийн Онцгой байдлын газар, сумдын ЗДТГ, тусламж авсан аж ахуйн нэгж, бусад холбогдох байгууллага, иргэний 2016-2022 оны үйл ажиллагааг хамруулав.

АУДИТЫН ГОЛ ҮР ДҮН:

БҮЛЭГ А. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ШУГАМААР АВСАН ЗЭЭЛЭЭС БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГАД ОЛГООГҮЙ БАЙНА.

БҮЛЭГ Б. ХАНДИВЛАГЧ ОРОН, ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГААС АВСАН ТУСЛАМЖИЙГ ОРОН НУТАГТ ШААРДЛАГАТАЙ, ҮР ӨГӨӨЖТЭЙ ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНД ЗАРЦУУЛСАН БАЙНА.

Б.1.Хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан тусламжийн хөрөнгөөр урт, дунд, богино хугацааны бодлого, чиглэлийг үндэслэн нийгмийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан 4,352.3 сая төгрөгийн 3 төсөл хөтөлбөрийн 11 арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна.

“Экспортыг дэмжих төсөл”

Уул уурхайн бус салбарын жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн экспортын чадавхыг бэхжүүлэх, экспортын зах зээлд нэвтрэх боломжийг өргөжүүлэх, КОВИД-19 цар тахлын үр нөлөөг бууруулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор ХХААХҮЯ-ны дэргэд хэрэгжиж буй тус төслийн хүрээнд аж ахуйн нэгж байгууллагуудад дэмжлэг олгохоор боловсруулсан "Түншлэлийн хөтөлбөр хэрэгжүүлэх заавар"-ын дагуу 2022 онд нийт 203 төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх хүсэлтийг хүлээн авч холбогдох судалгаа шинжилгээ болон сонгон шалгаруулалтын ажлыг зохион байгуулж ажиллан, шаардлага хангасан 48 ААН-ийн

материал дэмжигдэж 9,980.7 сая төгрөгийн дүн бүхий түншлэлийн гэрээг байгуулсан байна. Дээрх шалгарсан 48 ААН-ээс Баянхонгор аймгийн хэмжээнд Баянговь сумын “Баялаг-Өлзий” ХХК, Баянлиг сумын “Их халбагант” ХХК, Баянхонгор сумын “Урт наст эх” ХХК -ийн төслүүд шалгарч, “Урт наст эх” ХХК-д одоогоор санхүүгийн дэмжлэгийг олгоогүй тул аудитад хамрагдаагүй болно.

Хүснэгт 1 . Экспортыг дэмжих төслийн цахим системд байршуулсан мэдээлэл (сая. төг)

ААНБ-ын нэр	Түншлэлийн гэрээний дүн	Олгосон санхүүгийн дэмжлэг	Олгосон санхүүжилтийн хувь
“Баялаг Өлзий” ХХК	69.7	22.2	40%
“Их халбагант” ХХК	10.0	10.0	100%
“Урт наст эх” ХХК	48.6	0	0%
ДҮН	128.3	32.2	46.6%

Эх сурвалж: Экспортыг дэмжих төслийн албан ёсны вэйб сайт www.edp.mn

Төслөөс санхүүгийн дэмжлэг авсан “Баялаг-Өлзий” ХХК нь малын гарал угсаа нь тодорхой түүхий эдийг эцсийн бэлэн бүтээгдэхүүн болгон борлуулалтын 76 хувийг гадаад улс оронд экспортолсноор экспортын бүтээгдэхүүний нэр төрөл олширч, гаргах гадаад зах зээлийн тоо өргөжсөн бол “Их халбагант” ХХК нь “Эрч нэмэх” ХХК-ийн боловсруулсан төслийн дагуу ингэний сүү, ингэний сүүний орц найрлага бүхий бүтээгдэхүүнийг гадаадын зах зээлд нийлүүлж эхлэх эхний алхам тавигдсан байна.

“Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх” төсөл

Тус төслөөс 3,575.2 сая төгрөгийн 3 арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр Баянхонгор аймгийн хэмжээнд малын хорогдлыг бууруулах, малын халдварт өвчнөөс сэргийлэх, яаралтай арга хэмжээ авах малчдын малын эрүүл мэндийн мэдлэгийг нэмэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн байна.

Хүснэгт 2.Баянхонгор аймгийн хэмжээнд хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээ (сая.төг)

Төсөл, арга хэмжээнд хамрагдсан ААН, иргэн	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Санхүүжилт
Баянхонгор аймгийн 20 сумын малчин өрхүүд	Баянхонгор аймгийн 20 сумын 12,970 малчин өрхөд 3.1 тонн хүчит тэжээлийн тусламж үзүүлэх	3,568.4
Галуут, Бөмбөгөр, Хүрээмарал, Бууцагаан сумдын 280 малчин	“Түгээмэл тохиолдож байгаа малын халдварт өвчнүүд, тэдгээрийг өвөрмөц шинж тэмдэгт тулгуурлан эрт илрүүлж, мэдээлэх мэдлэг, дадал олгох” сургалтыг зохион байгуулах	2.8
Баянхонгор аймгийн эмнэлгийн газар	Малын өвчний тандалт ба хяналт, хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах ажлын хүрээнд тоног төхөөрөмжийн туслалцаа үзүүлэх	4.0

Эх сурвалж: УАГ-аас Microsoft teams-т байршуулсан мэдээ, мэдээлэл

МУЗГ-аас 2020-2021 оны өвөлжилт хүндрэх нөхцөл байдал үүссэнтэй холбогдуулан Засгийн газрын 2020.12.16-ны өдрийн 213 дугаар тогтоолоор Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх” (цаашид МААЭЗЭН гэх) төслийн бүрэлдэхүүн 4 буюу “Болзошгүй онцгой нөхцөл, гамшгийн үед хариу арга хэмжээ авах бүрэлдэхүүн хэсэг”-ийн хүрээнд Баянхонгор аймгийн хэмжээнд 20 сумдын малчдад 3,891.0 сая төгрөгийн нийт 3,112,800 кг хүчит тэжээлийг тараасан байна.

МААЭЗЭН төслийн 1 дүгээр бүрэлдэхүүн “Малын эрүүл мэндийн үйлчилгээ” хэсгийн хүрээнд “Эрт илрүүлэх, хариу арга хэмжээ болон оролцоот эпидемиологийн тандалт” сургалтыг Баянхонгор аймгийн Галуут, Бөмбөгөр, Хүрээмарал, Бууцагаан сумдын 280 малчдыг хамруулан зохион байгуулж, 2.8 сая төгрөгийг олгожээ.

МААЭЗЭН төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг 1.2 Малын өвчний тандалт ба хяналт, хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах ажлын хүрээнд Баянхонгор аймгийн Мал эмнэлгийн газрын хэрэгцээнд зориулж Rotenzo 55C510KC Android үйлдлийн системтэй 55" TV (зөөврийн хөлийн хамт), Tenveo TEVO-VHD102U Видео хурлын камер, Tenveo TEVO-NA100B Видео хурлын системийн чанга яригчтай микрофон зэрэг 4.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг нийлүүлснийг Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн

14.4¹-д заасны дагуу 2022 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдөр байгууллагын хөрөнгөд бүртгэсэн байна.

“Хөдөө аж ахуйн хөдөөгийн хөгжлийн төслийн Нэмэлт санхүүжилт” төсөл

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр хэрэгсэн тус төслийн хүрээнд Баянхонгор аймгийн сумдад 426.3 сая төгрөгийн 6 арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна.

Хүснэгт 3. Баянхонгор аймгийн хэмжээнд хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээ (сая.төг)

Төсөл, арга хэмжээнд хамрагдсан ААН, иргэн	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Мөнгөн дүн
Баацагаан сумын 5, Өлзийт сумын 15, Эрдэнэцогт сумын 5, нийт 25 өрх, “Сүүн билэгдэл”, “Наян булаг тал” хоршоо	1. Сүүний чиглэлийн үйл ажиллагаа явуулдаг хоршоо, иргэдэд иж бүрдэл, тоног төхөөрөмж олгох	66.4
Баацагаан, Өлзийт, Эрдэнэцогт, Галуут сумын малчид, ХХААГ-ын холбогдох мэргэжилтэн	2. Төслийн танилцуулга, нэмүү өртгийн сүлжээний үндсэн ойлголт, хамрагдах салбаруудын боломж, тулгарч буй асуудлууд, бизнес, санхүүгийн шинжилгээ, үнэлгээ, арилжааны банкнуудын хийдэг үнэлгээнээс ялгарах зүйлүүд, нийгэм байгаль орчны хамгааллын үнэлгээ, тавигдах шаардлагыг хангуулах, АХБ болон МУЗГ-ын хууль, тогтоомжийн ялгаа болон ижил зүйлүүдийг танилцуулах сургалтыг зохион байгуулах 3. “Мал, мах, арьс ширэн түүхий эд бэлтгэл, анхан шатны боловсруулалт” сэдэвт технологийн сургалт зохион байгуулах	9.3
Баянговь, Баацагаан, Бууцагаан, Богд сумдын өрхүүд	4. Баянхонгор аймгийн бэлчээрт уст цэг тогтоох газар доорх усан геофизикийн хайгуулын ажил гүйцэтгэх	24.0
Бууцагаан, Шинэжинст, Жинст, Баацагаан, Баянговь сумын малчин өрхүүд	5. Баянхонгор аймгийн бэлчээрт инженерийн хийцтэй 5 худаг шинээр барьж байгуулах	124.6
Баянхонгор сумын 2500 малчин өрх	6. Өвөлжилт хүндэрсэн аймгуудын малчдад хүнсний тусламжийн бараа нийлүүлэх	202.0

Эх сурвалж: УАГ-аас Microsoft teams-т байршуулсан мэдээ, мэдээлэл

1. МУЗГ, Азийн хөгжлийн банкны хооронд байгуулсан гэрээ, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд, аймгийн Засаг даргын 2019 оны хамтран ажиллах гэрээнд тусгасан “Мах, сүүний анхдугаар аян”-ыг нутаг дэвсгэртээ өөрийн онцлогт тулгуурлан зохион байгуулах арга хэмжээний хүрээнд 2019 оны 07 дугаар сарын 08-ны өдөр сүүний чиглэлийн үйл ажиллагаа явуулдаг Баянхонгор аймгийн Баацагаан сумын 5, Өлзийт сумын 15, Эрдэнэцогт сумын 5, нийт 25 өрхийг төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжээс сонгосон байна. Санхүүжилтээр өрх тус бүрд 1.7 сая төгрөгийн үнэ бүхий 9 нэр төрлийн нийт 42.7 сая төгрөгийн 300 ширхэг тоног төхөөрөмж, Эрдэнэцогт сумын “Сүүн билэгдэл”, Өлзийт сумын “Наян булаг тал” хоршоонд тус бүр нь 11.8 сая төгрөгийн үнэ бүхий 10 нэр төрлийн, нийт 52 ширхэг 23.7 сая төгрөгийн сүү боловсруулах тоног төхөөрөмжийг буцалтгүй тусламжаар олгожээ.

2. Дээрх төслөөс Улаанбаатар хотод 2019 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдөр Баянхонгор, Өлзийт, Баянцагаан, Богд, Гурванбулаг, Шинэжинст, Заг, Эрдэнэцогт зэрэг 8 сумын 74 жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, малчныг "Мал, мах, арьс ширэн түүхий эд бэлтгэл, анхан шатны боловсруулалт" сэдэвт технологийн сургалтад хамруулан, арьс шир боловсруулах 2 үйлдвэрт туршлага судлуулж, тус төслөөс сургалтад оролцогчдод томилолт, унаа, хоолны зардалд нийт 7.2 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг олгосон байна.

3. Төслийн санхүүжилтийн 2.1 сая төгрөгөөр төслийн танилцуулга, нэмүү өртгийн сүлжээний үндсэн ойлголт, хамрагдах салбаруудын боломж, тулгарч буй асуудлууд, бизнес, санхүүгийн шинжилгээ, үнэлгээ, арилжааны банкнуудын хийдэг үнэлгээнээс ялгарах зүйлүүд, нийгэм байгаль орчны хамгааллын үнэлгээ, тавигдах шаардлагыг

¹ Нягтлан бодох бүртгэлд дараах зүйлсийг заавал бүртгэнэ

хангуулах, АХБ болон МУЗГ-ын хууль, тогтоомжийн ялгаа болон ижил зүйлүүдийн талаарх сургалтыг зохион байгуулсан гэсэн мэдээллийг ЯАГ-аас Microsoft teams-т байршуулсны дагуу аймгийн ХХААГ-ын холбогдох мэргэжилтнээс тодруулахад “Улаанбаатар хотод төслийн нэгж өөрөө зохион байгуулж, сургалтад малчид хамрагдсан, хэдэн хүн хамрагдсаныг мэдэхгүй байна, аймгийн ХХААГ зохион байгуулах үйл ажиллагаанд нь оролцсон, сургалтын хөтөлбөр, тайлан байхгүй” гэсэн тайлбарыг өгсөн тул тус арга хэмжээг орон нутагт үзэх боломжгүй байна.

4. Баянхонгор аймгийн бэлчээрт уст цэг тогтоох газар доорх усны геофизикийн хайгуулын ажил гүйцэтгэх ажлын хүрээнд Баянговь, Баацагаан, Бууцагаан, Богд сумдад 21 бэлчээрт хайгуул хийж уст цэг тогтоох арга хэмжээнд 24.0 сая төгрөгийн хөрөнгө зарцуулсан гэх мэдээллийг ЯАГ-аас ирүүлсний дагуу аймгийн ХХААГ-ын холбогдох мэргэжилтнээс тодруулахад манай байгууллагын 2019-2021 оны үйл ажиллагааны тайланд уст цэг тогтоосон талаар тусгагдаагүй, уст цэгийн судалгаанд байхгүй гэх тайлбар өгсөн тул тус арга хэмжээг орон нутагт үзэх боломжгүй байна.

5. Баянхонгор аймгийн Бууцагаан, Шинэжинст, Жинст, Баацагаан, Баянговь сумдад 2020, 2021 онд инженерийн хийцтэй 124.6 сая төгрөгийн өртөг бүхий 5 ширхэг худгийг гаргаж, ашиглалтад оруулснаар говийн 5 сумын 5 багийн малчдын хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн байна.

6. Төслийн хүрээнд ХХААХҮЯ-ны төрийн нарийн бичгийн даргын 2021 оны А/48 дугаар тушаалыг үндэслэн Баянхонгор аймгийн 20 сумын 2,500 малчин өрхөд 202.0 сая төгрөгийн 66,875 кг (нэг өрхөд олгосон багц бараа: улаан буудайн 1 дүгээр гурил 10 кг, ургамлын тос 4.7 литр, элсэн чихэр 3 кг, цайны идээ 0.7 кг, цагаан будаа 8кг) хүнсний яаралтай тусламжийн барааг олгосон байна.

“Хөдөө аж ахуйн хөдөөгийн хөгжлийн төслийн Нэмэлт санхүүжилт” төслийн хүрээнд Баянхонгор аймгийн хэмжээнд 426.3 сая төгрөгийн хөрөнгөөр малчдад сургалт зохион байгуулах, тоног төхөөрөмж нийлүүлэх, хүнсний дэмжлэг үзүүлэх, уст цэг тогтоож, худаг гаргасан зэрэг нь олон нийт, нийгмийн хэрэгцээ шаардлагыг хангасан байна.

Баянхонгор аймгийн хэмжээнд 3 төслийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн 11 арга хэмжээг хэрхэн сонгосон, үнэлсэн, эрэмбэлсэн асуудлыг орон нутагт хэрэгжүүлээгүй тул аудитаар үзэх боломжгүй байсан.

Б.2. Тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээ нь цаг үеэ олсон, үр нөлөөтэй байгаа хэдий ч орон нутагт хариуцан ажиллаж байгаа байгууллагууд үр дүнг тооцож ажиллаагүй байна.

Экспортыг дэмжих” төсөл

Экспортыг дэмжих төслийн хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн 2.3 буюу Түншлэлийн хөтөлбөрт хамрагдсан “Баялаг-Өлзий” ХХК-ийн “Ноолууран эдлэл, бэлэн хувцас үйлдвэрлэл”-ийн болон “Их халбаганат” ХХК-ийн “Экспортын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах” төсөл нь МУЗГ-ын 2016 оны 176 дугаар тогтоолоор баталсан “Гадаадын тусламж авах, зарцуулах, удирдах, бүртгэх, тайлагнах” журмын 4.1² буюу төсөл арга хэмжээнд тавих шаардлагыг хангасан байна.

“Баялаг-Өлзий” ХХК нь “Экспорт хөгжүүлэх төлөвлөгөө”, “Их халбаганат” ХХК нь “Экспортын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулах” арга хэмжээг түншлэлийн гэрээнд заасан арга хэмжээнүүдийг төлөвлөсөн хугацаанд нь гүйцэтгэгч аж ахуйн нэгж, байгууллагуудтай гэрээ байгуулан ажилласан байна.

² 4.1.1. Монгол Улсын урт болон дунд хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтөд нийцсэн байх;

4.1.2. Засгийн газрын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, салбарын хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгасан байх;

4.1.3. Засгийн газрын дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдээдэл, тухайн жилийн төсвийн тухай хуулийн дагуу хэрэгжүүлэх болон хэрэгжүүлж байгаа төсөл, арга хэмжээтэй уялдсан байх.

4.2. Олон улсын байгууллага, түншлэгч оронтой байгуулах гэрээ, хэлэлцээр нь Монгол Улсын нийтлэг ашиг сонирхолд нийцсэн байна.

4.3. Төслийн онцлогийг харгалзан техник, эдийн засгийн үзүүлэлт, нийгэм болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээг тооцсон байна.

“Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх” төсөл

МУЗГ-ын 2020 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн "Өвөлжилтийн нөхцөл байдалтай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай" 213 дугаар тогтоолын дагуу Баянхонгор аймгийн Засаг даргын 2021 оны 01 дүгээр сарын 11-ний өдрийн А/21 дүгээр захирамжаар томилогдсон ажлын хэсэг "Малчин өрхөд малын тэжээл олгох ажлыг зохион байгуулах түр журам"-ын дагуу нийт 20 сумдын 12970 өрхөд, нэг өрхөд 0.3 сая төгрөгийн өртөг бүхий 240 кг хүчит тэжээл буюу нийт 2,882,640 кг өвсийг тараасан байна. Баянхонгор аймгийн Засаг даргын 2021 оны 04 дүгээр сарын 02-ны өдрийн 16/248 дугаар албан бичгээр Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх төслийн нэгжид нэмэлтээр 240,220 кг хүчит тэжээлийн тусламжийг хүссэний дагуу нийт Баянхонгор аймгийн хэмжээнд 3,112,810 кг өвс тэжээлийг үйлдвэрлэгч 4 аж ахуйн нэгж байгууллагаар дамжуулан хүлээн авч сумдад хугацаанд нь тараасан байна.

Тус төслөөс Баянхонгор аймгийн 4 сумын 280 малчдад зохион байгуулсан сургалтыг явуулснаар малчдад малд илрэх шинж тэмдгийн талаар мэдлэг олгох, малчны зүгээс авах арга хэмжээний талаарх зөвлөмжийг өгөх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар талбайн сургалтыг явуулсан байна.

Аудитын илрүүлэлт

- МAAЭЗЭН төслөөс ирүүлсэн “Малчдад зориулсан малын эрүүл мэндийн сургалт зохион байгуулах байршил, оролцогч болон хамрах хүрээ” гэсэн баримт бичигт Баянхонгор аймагт зохион байгуулах сургалтын хугацааг 2022.10.15-2022.10.30-ны хооронд хийхээр тодорхойлсон байхад гэрээт ажлын тайлан хүлээн авсан актад гэрээний хугацааг 2022.12.07-2022.12.25-ны хооронд гэж тодорхойлсон нь зөрүүтэй байгаа бөгөөд Бууцагаан, Хүрээмарал, Бөмбөгөр сумдад 2023 оны 1 дүгээр сард, Галуут суманд 2 дугаар сард сургалтыг зохион байгуулсан нь төслөөс заасан хугацаанд хэрэгжүүлээгүй байна.

- Тус сургалтыг Галуут сумын малын эмч Г.Батбаяр хийж, орон нутагт сургалт зохион байгуулагчийн зардлын 1.3 сая төгрөгийг түүний дансаар олгосон байхад тухайн эмч зөвхөн Галуут суманд сургалтыг хийж, бусад 3 суманд аймгийн Мал эмнэлгийн газрын ариун цэвэр магадлан шинжилгээний шинжээч эмч Ч.Дашням хийж, түүнд Г.Батбаяраас 0.2 сая төгрөгийг өгсөн байна.

- МAAЭЗЭН төслөөс гаргасан “Малчдад зориулсан малын эрүүл мэндийн сургалтын удирдамж”-д “Нэг суманд 70-аас доошгүй малчны сургалтад хамруулсан байх ба тэдгээрийн 40-өөс доошгүй хувь нь эмэгтэй оролцогч байна” гэснийг мөрдөж ажиллаагүй, Хүрээмарал суманд зохион байгуулсан сургалтад хамрагдсан малчдын 31.4%, Галуут сумын малчдын 15.7 хувийг эмэгтэй малчид эзэлсэн байна.

Иймд цаашид төсөл, хөтөлбөрөөс хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллах зөвлөмжийг аймгийн Мал эмнэлгийн газарт хүргүүлэв.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжүүд төсөл арга хэмжээний хэрэгжилтэд тогтсон цаг хугацаанд хяналт тавьж байгаа боловч 2020 онд ХХААХҮЯ-аас хийсэн хяналт шинжилгээ-үнэлгээгээр төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжүүдэд “Төслүүдээс гарах үр дүн, үр нөлөөг аймаг бүрээр гаргах, үнэлэх, зорилтот арга хэмжээ тус бүрээр хөрөнгийн зарцуулалтыг гаргахдаа төсөл болон оролцогчийн оролцоог мөнгөн дүнгээр илэрхийлэн арга хэмжээ тус бүрээр, тухайн оны ажлын төлөвлөгөөний биелэлтийг заалт тус бүрээр гаргаж тайлагнах” гэсэн зөвлөмж өгсөн байна. Гэвч тус зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлээгүйгээс аудитаар орон нутагт хэрэгжсэн төсөл арга хэмжээний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт, гарсан үр дүнг тооцсон мэдээ, мэдээлэл байхгүй байна.

Баянхонгор аймгийн Засаг даргын 2021.03.11-ний өдрийн “Малчин өрхөд хүнсний тусламж олгох ажлыг зохион байгуулах шуурхай бүлэг томилох тухай” А/179 дүгээр захирамжаар томилж, ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулж, биелэлтийг 2021.03.25-ны дотор ХХААХҮЯ-д тайлагнахыг шуурхай бүлэг (ХХААГ-ын дарга)-ийн даргад үүрэг болгосон байхад ХХААГ-аас энэ талаарх мэдээллийг гаргаж ирүүлээгүй болно.

Иймд ХХААХҮЯ, бусад төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжээс аймагт хэрэгжүүлж байгаа төсөл, арга хэмжээний үр дүнг тооцож, хэрэгжилтэд хяналт тавьж байх зөвлөмжийг аймгийн ХХААГ-т хүргүүлэв.

Аудитын илрүүлэлт

• МAAЭЗЭН төслөөс ирүүлсэн “Малчдад зориулсан малын эрүүл мэнд, мал аж ахуйн өгөөж болон бүтээмжит түншилэлийн сургалтын тайлан” 2022 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр бичсэн огноотой ба сургалт эхлээгүй байхад тайланг бичсэн байгаа бөгөөд малын эмч Г.Батбаяраас энэ тайлангийн талаар тодруулахад ийм тайлан бичээгүй, гарын үсэг зураагүй гэсэн тайлбарыг өгсөн нь МAAЭЗЭН төслийн баримт материал үнэн зөв гэж үзэхээрэй байна.

• Галуут сумын малын эмч Г.Батбаяр аудитын явцад ирүүлсэн 2023.02.17-ны өдөр бичсэн 2 хуудас сургалтын тайланд сургалтын үр дүнгийн талаар бичээгүй байгаа ба, сургалт хийсэн 2 малын эмч сургалтын үр дүнг тодорхойлж, сургалтын үр дүнг тайлагнаагүй байна.

Иймд аймгийн Мал эмнэлгийн газарт хэрэгжүүлсэн төсөл арга хэмжээний үр дүнг тооцож байх зөвлөмжийг хүргүүлэв.

Аудитын илрүүлэлт

Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх төслийн бүрэлдэхүүн 4 буюу “Болзошгүй онцгой нөхцөл, гамшгийн үед хариу арга хэмжээ авах бүрэлдэхүүн хэсэг”-т хүчит тэжээлийн дэмжлэгийг тэжээл үйлдвэрлэгчээс тээвэрлэгч, Улсын онцгой байдлын комиссоор дамжин малчдын гарт очих үйл явцыг хянах, удирдах зорилгоор түр хугацаатай гар утасны апплейкийн хөгжүүлсэн бөгөөд Баянхонгор аймгийн хэмжээнд нийт сумдын 12,970 малчин өрхөд нийт 3,112,810 кг өвс тэжээлийг тараасан ч уг апплейкешнд 12,007 малчин өрхөд нийт 2,881,680 кг өвс тэжээл нийлүүлсэн тайланг илгээсэн байна.

Иймд салбарын хэмжээнд хэрэгжиж байгаа төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, мэдээллийг үнэн зөв, бүрэн оруулах зөвлөмжийг аймгийн ХХААГ-т хүргүүлэв.

БҮЛЭГ В. ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМНЫ САЙД, АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГАТАЙ ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ГЭРЭЭНД ОЛОН УЛСЫН ТӨСӨЛ ХӨТӨЛБӨРӨӨР ОРОН НУТАГТ ХЭРЭГЖИЖ БАЙГАА ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭГ ТУСГААГҮЙГЭЭС ОРОН НУТГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДААС ТАВИХ ХЯНАЛТ ХАНГАЛТГҮЙ БАЙНА.

В.1.Зээл тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээнд орон нутгийн байгууллагуудаас хяналт тавих чиг үүрэг байхгүй байна.

Аудитаар Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны сайд, аймгийн Засаг даргатай хамтран ажиллах 2016-2022 оны гэрээний хэрэгжилтийг шалгахад олон улсын төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа төсөл арга хэмжээг тус хамтран ажиллах гэрээнд тусгаагүй, холбогдох орон нутгийн байгууллагуудад хяналт хэрэгжүүлэх чиг үүрэг байхгүйгээс хэрэгжсэн төсөл арга хэмжээний үр дүнг тооцоогүй, хяналт шалгалт хийгээгүй тул аудитад орон нутгийн байгууллагаас хийсэн хяналтын тайлан, мэдээ, мэдээлэл олдоогүй болно.

Иймд цаашид Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны сайд, аймгийн Засаг дарга нартай хамтран ажиллах гэрээнд олон улсын төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгах саналыг УАГ-ын дамжуулан ХХААХҮЯ-нд уламжлав.

Хүснэгт 4. Төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжийн вэйб сайтны мэдээлэл

№	Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Төслийн нэр	Мэдээллийг байршуулсан вэйб сайт
1	Дэлхийн банк	Экспортыг дэмжих төсөл	www.edp.mn, shilendans.gov.mn
2	Дэлхийн банк	Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх төсөл	www.Lcp.mn, shilendans.gov.mn
3	Азийн хөгжлийн банк	Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил нэмэлт санхүүжилт төсөл	shilendans.gov.mn, Сангийн яамны Төслийн удирдлагын мэдээллийн сангийн ODAMIS систем

Эх сурвалж: Цахим орчин

Дээрх албан ёсны хаягнаас гадна холбогдох байгууллагууд нийгмийн сүлжээнд /фэйсбүүк хуудас, youtube суваг/ тогтмол нийтэлж, зар, мэдээ мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй хүргэсэн байна.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж буй экспортыг дэмжих төсөл, МAAЭЗЭН төслийн 2020, 2021, 2022 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд Төсвийн тухай хуулийн цаглаварт хугацаанд заасны дагуу “Грант Торнтон аудит” ХХК, “Далай ван аудит” ХХК-ууд санхүүгийн тайлангийн аудитыг хийж, аудитаар илэрсэн зөрчилд дараах албан

шаардлага, зөвлөмжийг өгсөн бөгөөд Баянхонгор аймгийн хэмжээнд илэрсэн зөрчлүүдийг тусад нь авч үзэх боломжгүй байв.

Экспортыг дэмжих төслийг 2017-2018 онд Сангийн яам, 2022 оноос ХХААХҮЯ-ны дэргэд хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд үйл ажиллагаа, гүйцэтгэл, үр дүнд бодитой үнэлэлт дүгнэлт өгч төслийн цаашдын үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, хариуцлагыг сайжруулах зорилгоор үр дүнд суурилсан үнэлгээний арга болон хамтарсан үнэлгээний аргуудаар тус тус үнэлгээ хийж, хэрэгжилтийг 69.1-90 хувьтай дүгнэсэн байна.

Баянхонгор аймгийн ХХААГ-аас “Олон улсын төсөл хөтөлбөрийн хөрөнгөөр орон нутгийн Хөдөө аж ахуйн салбарт хийгдэж байгаа төсөл арга хэмжээний мэдээлэл манай газарт ирдэггүй, сонгон шалгаруулахдаа мэргэжлийн чиглэлийн байгууллагуудыг оролцуулдаггүй зэргээр ашиглалт болон үр өгөөжтэй хэрэгжихэд эрсдэл үүсгэдэг. Мөн төсөл арга хэмжээний явц, үр дүнд хяналт-шинжилгээ хийх байгууллага нь тодорхойгүй байна” гэсэн тайлбарыг Баянхонгор аймгийн ХХААГ-ын 2023.06.02-ны өдрийн 1/182 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн.

Иймд орон нутагт төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ холбогдох мэргэжлийн байгууллагад хяналт тавих, үр дүнг тооцсон хяналт-шинжилгээний тайланг яаманд ирүүлэх чиг үүргийг шилжүүлж, хөрөнгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх саналыг ҮАГ-аар дамжуулан ХХААХҮЯ-д хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.

В.2.Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам нь хэрэгжиж буй төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд журамд заасны дагуу жил бүр үнэлж, үр дүнг тооцсон байна.

Олон улсын санхүүжилтээр хэрэгжиж буй төсөл хөтөлбөрүүдэд МУЗГ-ын 2020 оны 206 дугаар тогтоолоор баталсан “Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, захиргааны байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нийтлэг журам”-ын дагуу Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн яамнаас Хяналт шинжилгээ-үнэлгээг үе шаттайгаар хийж гүйцэтгэсэн байна.

Хүснэгт 5. Олон улсын төсөл хөтөлбөрийн санхүүжилтээр хэрэгжиж буй төсөл арга хэмжээнд хийсэн хяналт шинжилгээ үнэлгээний тайлан 2020-2022 он

Тайлант он	МАНЭЗЭН төсөл /2020-2025 он/		Экспортыг дэмжих төсөл /2016-2023 он/		Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжлийн төслийн Нэмэлт санхүүжилт /2016-2021 он/	
	Хэрэгжилтийн хувь	Өгсөн зөвлөмжийн тоо	Хэрэгжилтийн хувь	Өгсөн зөвлөмжийн тоо	Хэрэгжилтийн хувь	Өгсөн зөвлөмжийн тоо
2020	80.4	6	68.8	5	86.5	0
2021	83.5	1	74.1	4	97.5	5
2022	83.5	1	Үнэлгээ хийсэн материал олдоогүй		94.0	7

Эх сурвалж: ХХААХҮЯ-ны www.mofa.gov.mn сайтад байршуулсан ХШҮ-ний тайлан

“Экспортыг дэмжих төсөл”-ийн хэрэгжилтийн хувьд экспортын өсөлт зорилтот түвшинд хүрэхгүй, доогуур үзүүлэлттэй байгаа нь цар тахлын хөл хорио, хил гаалийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан ААН-үүд экспортын үйл ажиллагаагаа хумих, зогсоох зэрэг арга хэмжээ авч байсантай холбоотой гэсэн ба 2022 онд үйл ажиллагаа хэвийн болж эхэлснээр экспорт эргээд өсөж байгаа нөхцөл байдалтай гэж тайлагнасан байна.

Баянхонгор аймгийн ИТХ-ын хуралдааны 2022.09.16-ны өдрийн “Үндсэн хөрөнгөнд эзэмшигч тогтоох тухай” 10/44 дүгээр тогтоолд “Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил нэмэлт санхүүжилт төсөл”-өөр Баянхонгор аймгийн Бууцагаан, Шинэжинст, Жинст, Баацагаан, Баянговь сумдад 2020, 2021 онд хийж, ашиглалтад орсон инженерийн хийцтэй 124.6 сая төгрөгийн өртөг бүхий 5 ширхэг худгийг сумдын ЗДТГ-ын хөрөнгөд бүртгэх шийдвэр гарсан байна.

Аудитын илрүүлэлт

- Баянхонгор аймгийн Шинэжинст сумын ЗДТГ нь Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил нэмэлт санхүүжилт төсөл-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн 24.7 сая төгрөгийн өртөг бүхий инженерийн хийцтэй худгийг байгууллагын хөрөнгөд тусгаагүй байна.

Иймд дээрх 24.7 сая төгрөгийн үнэ бүхий инженерийн хийцтэй худгийг байгууллагын хөрөнгөд бүртгэх албан шаардлагыг Баянхонгор аймгийн Шинэжинст сумын ЗДТГ-т хүргүүлэв.

Аудитаар нийт 316.4 сая төгрөгийн 4 зөрчил илэрсэнд 291.7 сая төгрөгийн 3 заалт бүхий зөвлөмжийг холбогдох 2 тушаалтанд, 24.7 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах 1 албан шаардлагыг Шинэжинст сумын ЗДТГ-т хүргүүлж, ҮАГ-аар дамжуулан ХХААХҮЯ-д 2 саналыг уламжлав.

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

1. Хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан тусламжийн хөрөнгөөр урт, дунд, богино хугацааны бодлого, чиглэлийг үндэслэн нийгмийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан, цаг үеэ олсон төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн байна.
2. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны дэргэд хэрэгжиж буй төслүүдийн хэрэгжилтэд холбогдох байгууллага журамд заасны дагуу жил бүр хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийж, үр дүнг тооцож, холбогдох тайлан, мэдээ мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй мэдээлсэн байна.
3. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны сайд, аймгийн Засаг дарга нартай хамтран ажиллах гэрээнд олон улсын төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа төсөл арга хэмжээг тусгаагүй, холбогдох орон нутгийн байгууллагуудад хяналт хэрэгжүүлэх чиг үүрэг байхгүйгээс хэрэгжсэн төсөл арга хэмжээний үр дүнг тооцоогүй, хяналт шалгалт хийгээгүй байна.
4. Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх төслөөс малчдад зориулсан сургалтыг хөтөлбөрт заасан хугацаанд хэрэгжүүлээгүй, удирдамжид заасны дагуу эмэгтэй малчдыг хамруулаагүй байна.
5. Баянхонгор аймгийн Шинэжинст сумын ЗДТГ нь “Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил нэмэлт санхүүжилт төсөл”-ийн үр дүнд бий болсон 24.7 сая төгрөгийн өртөг бүхий инженерийн хийцтэй худгийг хөрөнгөд бүртгээгүй байна.

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

НЭГ. БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН МАЛ ЭМНЭЛГИЙН ГАЗАРТ

1. Олон улсын төсөл, хөтөлбөрийн санхүүжилтээр орон нутагт хэрэгжих төсөл, арга хэмжээний үр дүнг тооцож, хяналт тавьж тавьж ажиллан аймаг орон нутгийн удирдлагыг мэдээллээр бүрэн ханган ажиллах

ХОЁР. БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ГАЗАРТ

1. Олон улсын төсөл, хөтөлбөрийн санхүүжилтээр орон нутагт хэрэгжих төсөл, арга хэмжээний үр дүнг тооцож, хяналт тавьж ажиллан аймаг орон нутгийн удирдлагыг мэдээллээр бүрэн ханган ажиллах
2. Салбарын хэмжээнд хэрэгжиж байгаа төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, мэдээллийг үнэн зөв, бүрэн оруулж байх

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРААР ДАМЖУУЛАН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМАНД ХҮРГҮҮЛЭХ САНАЛ

1. Орон нутагт төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлэхдээ холбогдох мэргэжлийн байгууллагад хяналт тавих, үр дүнг тооцсон хяналт-шинжилгээний тайланг яаманд ирүүлэх чиг үүргийг шилжүүлж, хөрөнгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх
2. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны сайд, аймгийн Засаг дарга нартай хамтран ажиллах гэрээнд олон улсын төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгаж, үр дүнд хяналт тавин тайлагнаж байх талаар оруулах

---oOo---